

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
teljskih in kate-

krščanskih uči-
hetskih društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 10.
Leto XVI.

Vsebina:

Škrinjica za vprašanja. — aa —	209
Kateheza o VII. božji zapovedi. J. Mlakar	212
Vzgojni momenti ob vojski. J. Grad	215
Alkohol, nikotin in šolska mladina. J. Kramar	220
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	224
Katehetske beležke	225
Zgledi, uporabni pri katehezi	226
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	227
Vzgoja	228
Raznoterosti	230
Slovstvo in glasba	232

«Slovenski Učitelj» izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema:
Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec.
Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskih društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetrov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. oktobra 1915.

Štev. 10.

Škrinjica za vprašanja.

— aa —

Jesen je. Ptice selilke odhajajo ena za drugo proti jugu. Pride njihov čas, pa gredo. Nekaj jih vleče proč od nas, neka notranja sila, nagon.

Tudi v človeku so take notranje sile, ki ga naganjajo k raznim dejanjem. Med njimi je ena, ki ga priganja, naj poizveduje reči, ki so mu še neznane. Recimo temu nagonu vedoželjnost.

Vedoželjnost je kakor kaka rastlina. Če rastlino posadiš na vrt, kjer je dobra zemlja pa veliko luči in gorkote, ti bo bujno rastla. V hladnem, senčnem, nerodovitnem kraju bo ostala pritlikava. V hudem mrazu in veliki vročini ti bo zamrla. Tako je vedoželjnost pri nekaterih ljudeh velika, pri drugih mala. So pa tudi ljudje, ki so apatični za vse.

Če je vedoželjnost podobna drevesu, mora vzgojitelj z njo ravnati, kakor vrtnar z drevesom. Ni vsak izrastek na drevesu koristen, in treba je tega in onega odrezati, da se bodo tiste veje lepše razvijale, ki obetajo sad. Te veje pa se morajo gojiti, da postanejo močne in velike.

Kako otrok poprašuje po vsem, kar vidi in sliši. Kaj je to? Kako je to? Zakaj je to tako? Vse hoče vedeti. Toda če ni nikogar, ki bi otroku odgovarjal, rastlinica vedoželjnosti kmalu zamre, in njegov duh postane top za vse.

Šola ima nalogo, dajati otrokovi vedoželjnosti zadosti zdrave, krepke hrane. Vendar šola te svoje naloge ne more popolnoma izpolniti. Pri domači vzgoji je to lažje. Učitelj ima tu opraviti z enim, dvema, tremi otroki. Otroci ga lahko vse vprašajo, in on jim vse pojasni. V šoli pa otrok na marsikako vprašanje, ki mu nastane v duši, ne dobi odgovora, ker učitelj ne ve zanje. To pa utegne imeti zelo žalostne posledice. Če otrok ni prav in od prave strani poučen, lahko zaide v usodepolne zmote.

Nedostatek, ki ga ima v tem oziru skupni pouk in skupna vzgoja, skušajo nekateri odpraviti s tem, da v šoli ali v vzgojnem zavodu obesijo na steno škrinjico, kamor mečejo učenci listke z vprašanji, na katere žele odgovora. Potem pa navadno vsemu razredu dajejo pojasnila k tem vprašanjem. Le če se je učenec na listek podpisal, more učitelj njemu samemu dati odgovor.

Drugi pa hočejo brez te škrinjice dajati potrebne hrane vedoželjnosti svojih učencev. Učencem naroče, naj vsak izmed njih kar v šoli vpričo

vseh svojih součencev vpraša, če ima o tej ali oni reči kak dvom. Učitelj koj odgovori, ali pa obljubi, da bo odgovoril prihodnjo uro.

Samo na sebi je dobro to in ono. Saj vemo, kako marsikaka oseba nosi dvom v duši s seboj leta in leta, pa nima poguma, da bi o njem koga vprašala. Ta in oni bere ali sliši trditve, ki nasprotujejo temu, kar je slišal v šoli. Če mu nihče ne pojasni, kje je resnica, lahko še vero izgubi. In koliko je takih vprašanj, ki se razpravljajo v družbah, ki pa katehetu še na misel ne pridejo. Nekje je cela župnija trdila, da sta Adam in Eva vse kaj drugega storila v raju, kakor to, kar se otroci v šoli uče. »To duhovniki zato tako pripovedujejo, da se otroci ne pohujšajo,« so trdili ljudje. Drugod se je obravnaval ta-le dilemma vpricho mladih ljudi. Življenje je ali dobrota ali zlo. Če je dobrota, zakaj ga Bog vzame? Če je zlo, zakaj ga Bog da? Ergo: Bog ni dobrotljiv. In podobnih reči je vse polno. Zato lahko trdimo, da mladega človeka reši pogube, kdor mu da priliko, da razodene svoje dvome in da dobi na svoja vprašanja pravi odgovor.

Velike važnosti so taka vprašanja tudi za učitelja in vzgojitelja. Iz vprašanj svojih učencev, naj so že pisana ali ustmena, spoznava učitelj zmote, ki so razširjene med ljudstvom, spoznava razne nevarnosti, ki prete njegovim učencem, in se na vse to ozira pri pouku in vzgoji.

Toda vsaka reč ima poleg solčne tudi senčno stran, in kar je dobro samo na sebi, lahko postane zlo vsled okoliščin. Jako lepa je bila n. pr. v prvih časih krščanstva navada, da so se verniki pred sv. obhajilom poljubovali. Bil je to »osculum pacis« — poljub miru. Kmalu pa je postal »osculum sensualitatis«, in Cerkev ga je prepovedala. Jako lepa je v božični noči polnočnica, pa bi bilo tu in tam bolje, da bi je ne bilo, ker je mnogim prilika za greh. Pa poglejmo, kake slabe posledice lahko povzroči »Fragekasten«.

Pri majhnih otrocih — in taki so šolarji naših ljudskih šol — postane lahko vsa reč kmalu prava otročarija. Ponavljajo se razna vprašanja o Miklavžu, o parkeljnu itd. Le redka so bolj važna vprašanja, ki se pa ne dajo javno v šoli razpravljati. »Brat mi je rekel, da ravnotako kakor živina tudi mati »stori«, in tako otrok pride na svet. Jaz sem ga ozmerjala in sem rekla, da ni res. Kaj neda to ni res? Jaz sem rekla, da človeka Bog ustvari.« Kaj naj se odgovori v šoli na podobna vprašanja?

Pri večjih učencih se pa kaj rado zgodi, da kažejo z vpraševanjem svojo hudomušnost. Posebno pri dekletih je to v navadi. Dve, tri ali še več se jih zbere pa se domenijo, kaj bodo vprašale, češ: »Bomo videle, kaj bo rekel.« Pri dečkih se hudomušnosti seveda tudi ne pogrēša. Taka vprašanja so n. pr.: Ali smemo duhovnike rade imeti? Ali ni bila Marija Magdalena zaljubljena v Jezusa? Itd.

Lahko pa tudi vprašanja narekuje sama hudobija. Tako vprašanje bi bilo: »Vse države, ki se vojskujejo, molijo za zmago. Bog ima vse rad. Koga bo uslišal?« Samo na sebi je vprašanje nedolžno. Ali če vidimo, s kakšnim zaničljivim smehom hudobneži podobne besede govore, se lahko zasledi v njih hudobija. Če imajo učenci pravico, vpraševati ob učni uri, si bodo že zato pripravili nekaj vprašanj, da gospod profesor ne bo mogel

dolgo izpraševati. Včasih sestavijo domači namenoma prav kočljiva vprašanja, češ, kako in kaj bo katehet odgovoril.

Mlad človek vprašuje tudi iz napuha, ker se hoče postaviti. Zato nalašč išče dvomov in si potem domišlja, da je bilo njegovo vprašanje tako duhovito, da gospod veroučitelj ni mogel pobiti njegovega dvoma. To pa vodi v nevero.

V škrinjico mečejo učenci vprašanja brez podpisa. Večkrat bo našel učitelj — seveda le pri večjih učencih — listke, ki nimajo vprašanj, ampak drugačno vsebino: tožbe, psovanje. To so pa že anonimna pisma. Tako »Fragekasten« lahko vzgoji navado, pisati pisma brez podpisa, kar je gotovo nekaj ostudnega.

Če napravimo sedaj bilanco, bomo lahko rekli, da izdatki presegajo prejemke. Mogoči so slučajji, da se škrinjica za vprašanja ne zlorabi. Tam utegne biti koristna. V veliko slučajih pa bi bila škodljiva, škodljiva »ex circumstantiis«.

Zato bo gotovo prav, če rečemo: Katehet naj poučuje tako, da bo škrinjica za vprašanja nepotrebna. Rekli smo, da se v šoli učencu ne da vse pojasniti, kar mu je nejasno. Vendar bo dober katehet tudi brez vprašanj svojih učencev zasledil skoro vse, kar živi v njihovih dušah in bo na navadni šolski pouk navezaval svoja pojasnila.

Pouk in vzgoja sta nekaka vojska, ki jo vojuje vzgojitelj proti gojenčevi nevednosti in izpridenosti. Velikokrat je to prav huda ofenziva, ki najde pri učencih mnogovrsten odpor. V vsaki vojski je pa posebne važnosti p o i z v e d o v a n j e. Brez poizvedovanja je zmağa težko mogoča. Zato bo tak katehet, ki vso svojo skrb za otroke omeji le na šolske ure, dosegel le nepopolne uspehe, pa naj je tudi izvrsten učitelj. Katehet mora p o z n a t i svoje učence. To je bistven pogoj dobrega pouka. »Dobri pastir pozna svoje ovce,« pravi sv. evangelijski.

Najvažnejša opazovalnica otroškega življenja in mišljenja je spovednica. V spovednici gleda duhovnik otroku v dno duše: vidi plevel, ki ga je treba porvati; spozna, kakšno seme je treba vsejati na to mlado polje. Preden dobi bogoslovni gojenec v roko katehetiko, mora preštudirati psihologijo. Pa naj še toliko študira to vedo, znanje mu bo ostalo vedno megleno, in s sv. Pavlom mora reči: »Videmus nunc in aenigmatibus.« Ta megla pa začenja polagoma izginjati, ko začne mladi duhovnik v spovednici duše spoznavati, ne iz knjige, ampak »facie ad faciem«. Spovednica naredi šele dobrega kateheta. In če bi tudi noben otrok ne prišel k njemu k spovedi, ampak samo odrasli, bo spovednica duhovniku krepka podpora v šoli.

Pa tudi za otroka je spovednica najboljši »Fragekasten«. Vse svoje dvome mora odkriti spovedniku. Tam lahko vse pove, in spovednik mu lahko vse tako razloži, da postane vse jasno v njegovi duši.

Če nastane kje vročinska bolezen, preiščejo vode tistega kraja, če nimajo morda v sebi pogubonosnih bacilov. Vode, polne pogubnih bacilov, so slabi listi, slabe knjige. Iz njih pije mladina višjih razredov strupene kali, ki se navadno razrastejo v brezverstvo in nemoralnost. Ali bi ne bilo

prav, da katehet te vire dobro pozna in jih zato preiskuje? Katehet srednjih šol bi moral poznati vsebino vseh listov, ki so dostopni njegovim učencem in učenkam. To spada bistveno k njegovemu poklicu, to je zanj silno važen »Fragekasten«.

Papež Leon XIII. je zaklical duhovnikom: »Ven iz zakristije!« Ta klic velja tudi katehetom. Ven iz šole — za otroki! Da, za otroki! Kam? Na dom, v cerkev, na ulico, na igrišče, povsod tja, kamor hodijo tvoji učenci. Pisec teh vrstic je našel enkrat več dečkov skupaj, ki so počenjali grozne nemarnosti. Resno jih je posvaril in jim rekel: »Če boste delali take strašne grehe, boste prišli v pekel.« Hitro se mu odreže eden izmed njih: »O, tam bo fletno, bomo krompir pekli.« »Pa smodke kadili,« pristavi drugi. In bili so ti to paglavci iz tretjega ali četrtega razreda. Če bi bil pa vprašal njihovega kateheta, kakšni so njegovi učenci, bi bil morda odgovoril: »Zadovoljen sem z njimi, radi me imajo.«

Znano je, da človek staršem nikdar ne sme zatožiti njihovih otrok, če se jim noče zameriti. So pa tudi katehetje, ki jim človek nikdar ne sme vzeti v misel, da njihovi katehumeni niso čisto zlato. Je že lahko mogoče, da so take tožbe pretirane. Toda katehet naj bo zanje hvaležen, ker mu je tako dana prilika, da natančneje spozna svoje učence. Seveda ne sme biti krivičen sodnik, ki sodi brez preiskave. »Jaz sem dobri pastir in poznam svoje.« (Jan. 10, 14.)

Kateheza o VII. božji zapovedi.

II. del.

J. Mlakar.

Za srednjo skupino.

Uvod in smoter. Kako se pregreši, kdor v nedeljo po lastni krivdi opusti sv. mašo? ... Kaj mora storiti, da mu spovednik odpusti greh? ... Kako pa, če kdo kaj ukrade, ali zadostuje za odvezo, če samo obžaluje tatvino in sklene, da ne bo več kradel? ... Da, krivično blago mora vrniti. Glejte, otroci, ako kdo po krivici škoduje bližnjemu na njegovi lastnini, mora storjeno škodo poravnati. To vam hočem natančneje razložiti.

Podavanje in pojasnjevanje. Poslušajte najprej to-le povest: Neki hlapec, Janez po imenu, je služil pri bogatem trgovcu. Zaslužil je toliko, da bi se bil lahko počteno preživel. Toda želel je postati bogat. Rad bi se bil lepo oblačil, dobro pil in jedel, nič delal in se vozil v avtomobilu. Za vse to je pa treba veliko denarja. Janez si pa toliko ni mogel prislužiti in začel je — krasti. Nekega dne pride v gospodarjevo pisarno. Nikogar ni bilo notri. Na mizi je ležala lepa žepna ura. Gospodar jo je pozabil s seboj vzeti. Janez se hitro ozre, če ga nihče ne vidi, in že je izginila v njegovem žepu. Gospodar je sicer pozneje iskal uro, a Janeza nihče niti osumil ni. Ta je pa postal sedaj še bolj predrzen. Kradel je trgovcu različne stvari: riž, kavo, čaj, sladkor itd. Vse to je skrivaj prodajal, denar pa nosil pridno v hranilnico. A še na druge načine si je znal pomnožiti svoje nakradeno premoženje. Nekoč pride v skladišče in za-

gleda na tleh precej debelo denarnico. Urno jo pobaše v svoj tatinski žep. Takoj nato stopi noter gospodarjev brat in ga vpraša, če je morda našel kako denarnico. Janez naredi prav nedolžen obraz in pravi: »Ne, gospod, jaz še v sanjah nisem nikdar nič našel.« Ko je bil pozneje sam, pogleda v denarnico. Notri je bilo krog 400 K denarja. »Dobre so kronice,« se je smejal na tihem, »pa še ukrasti jih ni bilo treba.« Sploh se pa Janez ni več strašil nobene tatvine. Enkrat je celo v cerkvi potegnil nekemu možu iz žepa denarnico z dvajsetimi kronami. Tako se mu je od dne do dne množilo krivično premoženje. Zato je Janez trdno upal, da kmalu pridejo zanj časi, ko bo dobro jedel in pil, nič delal in se vozil v avtomobilu. Toda nobena stvar ni tako skrita, da ne bi kdaj postala očita. Tudi nad Janezom se je izpolnil ta pregovor. Nekoč je nesel ukradeno vrečico riža domov. Pri tem ga je pa gospodar zasačil in ga izpodil iz službe. Janez se je pa še isti dan maščeval nad njim. Postavil je namreč vrečo najlepše moke na dvorišču v lužo, da se je skoraj vsa moka pokvarila.

Janez pa še ni imel toliko denarja, da bi bil mogel brez dela prijetno živeti. Zato je iskal druge službe. A noben trgovec ga ni hotel vzeti v službo. Moral je iti na kmete za hlapca. Nekoč ga ujame huda nevihta. Da bi ne bil preveč moker, gre pod košat hrast vedrit. Tu trešči naenkrat v drevo in Janez pade na tla kakor mrtev. Toda Bog mu je bil milostljiv. Strela ga je samo omamila. Čez dolgo časa se Janez zave in ves preplašen odide domov. Strah ga je bil tako prevzel, da ni mogel zvečer dolgo zaspati. Začel je premišljevat svoje pregrešno življenje. »Ako bi me bila strela ubila,« mislil si je Janez, »kaj bi mi potem pomagal nakradeni denar! Moja duša bi bila gotovo že nocej v peklju. Za svoje tatvine bi moral večno trpeti. Kako je Bog usmiljen, da me ni danes poklical pred sodbo. Gotovo me je hotel s to strelo opomniti, naj se poboljšam.« Take in enake misli so navdajale Janeza in naposled je zaspal s trdnim sklepom v srcu, da se hoče poboljšati. — Kar je Janez tisto noč sklenil, je tudi storil. Očistil si je pri spovedi svojo vest in nato živel pošteno do smrti.

Je-li zadostovalo za dobro spoved, da se je Janez skesal in obljubil, da ne bo več kradel? ... Kaj je še moral storiti? ... Da, vrniti je moral. Poglejmo natančneje, kako je Janez moral poravnati storjeno škodo.

Kaj je Janez najprej ukradel? ... Kaj je moral storiti z ukradeno uro? ... Da, vrniti jo je moral gospodarju. Kajti ura je bila krivično blago, ker jo je ukradel. Kaj mora torej storiti, kdor ima krivično blago? ... Da, vrniti mora krivično blago, in sicer kolikor mogoče hitro, kar najhitreje.

Kaj je še kradel Janez gospodarju? ... Kaj je naredil z ukradenimi rečmi? ... Je-li mogel vrniti ukradene reči? ... Kaj je torej moral storiti, ker je prodal ukradeno blago? ... Da, gospodarju je moral toliko plačati, kolikor je bilo vredno ukradeno blago. — Kaj mora torej storiti, kdor krivično blago proda ali porabi? ... (Lahko se navede več podobnih zgledov.)

Kakšno krivico je Janez še naredil gospodarju, ko ga je spodil iz

službe? ... Kaj je moral storiti, ker je naredil škodo? ... Da, plačati je moral moko in tako popraviti storjeno škodo. Kaj mora torej storiti, kdor greši s prostovoljnim in krivičnim poškodovanjem tuje lastnine? ...

Včasih se pa zgodi, da naredi kdo tako veliko škodo, da je niti popraviti ne more. V tem slučaju pa mora škodo vsaj toliko popraviti, kolikor jo more, kolikor se da. N. pr. nekdo je zažgal hišo, pa nima toliko denarja, da bi popravil celo škodo; kaj mora potem storiti? ...

Janez je pa enkrat tudi nekaj našel. Povej, kaj? ... Kaj bi bil moral narediti z denarnico? ... Ako bi ti kaj našel in bi vedel, čigavo je, kaj bi moral storiti? ... Ti bi našel n. pr. zlat prstan, pa bi ne vedel, kdo ga je izgubil; kaj bi storil? ... Prav! Kaj mora torej storiti, kdor kaj najde, pa sam ne more izvedeti za lastnika? ... Ti pa najdeš na cesti star nož, ga boš-li tudi nesel na policijo (v župnišče)? ... Zakaj ne? ... Ga smeš-li obdržati? ... Ti bi pa našel v šoli na tleh desetvinarski novец, ali bi ga smel obdržati? ... Zakaj ne? ... Ako kdo torej najde malovredno stvar, jo sme le tedaj obdržati, če ne more lahko najti lastnika.

Je-li Janez vrnil najdeno denarnico? ... S čim je grešil? ... Kako je moral poravnati to krivico? ... Toda lastnik denarnice, trgovčev brat, je že umrl; živeli so pa še njegovi otroci. Komu je moral Janez vrniti denar? ... Prav! Otroci so po očetu podedovali premoženje, bili so njegovi dediči. Janez je torej moral vrniti pridržani denar njegovim dedičem. Komu se mora vrniti krivično blago, če je lastnik umrl? ...

Janez je pa enkrat celo v cerkvi kradel. Koliko je ukradel? ... Komu? ... Da, ukradel je nekemu možu, katerega še poznal ni. Zato mu ni mogel vrniti ukradenega denarja. Obdržati ga pa tudi ni smel, ker je bilo krivično blago. Ker ni mogel najti lastnika, je razdelil tistih 20 kron v dobre namene. Nekaj je dal za cerkev, nekaj ubožcem, ostalo pa za »Dejanje sv. Detinstva«. Mi pravimo tudi lahko: Janez je obrnil krivično blago v dobre namene.

Kaj se mora torej storiti s krivičnim blagom, če ni mogoče najti lastnika? ... Vzemimo pa, da bi bil Janez poznal tistega moža, kateremu je v cerkvi ukradel denarnico. A ta bi bil umrl. Komu bi potem moral vrniti? ... Kaj bi pa moral storiti z denarjem, če bi ne mogel najti dedičev? ... Kaj se mora torej storiti s krivičnim blagom, če ni mogoče najti lastnika ali njegovih dedičev? ...

Janez je dobil od ukradenega denarja v hranilnici tudi obresti. Je-li smel obresti zase obdržati? ... Prav! Vrniti je moral ukradeni denar z obrestmi vred. Ker ni bil denar njegov, tudi obresti niso bile njegove.

Janez je lahko kar najhitreje in naenkrat vrnil krivično blago in popravil storjeno škodo, ker je imel še oboje, uro in denar. Mislimo si pa, da bi bil Janez vse zapravil. Bi bil li potem mogel hitro in naenkrat popraviti storjeno škodo? ... Toda krivično blago je treba vrniti in storjeno škodo popraviti. Janez bi bil moral hraniti in varčevati ter tako po malem vračati, dokler ne bi polagoma vse škode popravil. Kako se mora torej storjena škoda popraviti, če se ne more to zgoditi naenkrat?

Sedaj pa ponovimo, kar smo se danes naučili! Kaj mora storiti, kdor ima krivično blago? ... Kaj mora storiti, kdor je naredil škodo? ... Kaj pa, če je škoda tako velika, da ne more cele popraviti? ... Kaj mora storiti, kdor ne more naenkrat poravnati storjene škode? ... Komu naj vrne krivično blago, če je lastnik umrl? ... Kaj se mora storiti s krivičnim blagom, če ni mogoče najti lastnika ali njegovih dedičev? ...

Uporaba. Otroci! Zadnjo uro ste poznali, kako ostudni so grehi zoper sedmo božjo zapoved. Danes smo pa tudi videli, kako naspametno je, če kdo greši proti tej zapovedi. Tat mora vrniti ukradeno blago, sicer se mu greh ne odpusti. In kako neumen je šele tisti, ki poškoduje tujo lastnino! Sam sebi najbolj škoduje, ker mora škodo iz svojega popraviti. Vrhu vsega tega pa še lahko pride v ječo. Marsikoga je storila tatvina nesrečnega za celo življenje. Zakaj tat se ne poboljša tako lahko. Nihče ga noče več v službo. Beračiti ne sme, pa krade. Tako se zgodi pogosto, da presedi tat velik del življenja po ječah. Poleg tega pa tat Boga žali, izgubi nebesa in zasluži večno pogubljenje. Srečen je, kdor spozna s pomočjo milosti božje svoj greh, se ga kesa in popravi storjeno škodo. Kako nespameten je pa tisti, ki tako ljubi krivično blago, da raje umrje nespokorjen in se tako večno pogubi, kakor da bi vrnil, kar je ukradel. Veselje, ki si ga je bil napravil z ukradenim denarjem, je bilo kaj kratko, a trpljenje v peklju je večno.

Otroci! Morda je tudi izmed vas kdo kaj ukradel. Morda samo kako malenkost, tako da je storil le mali greh. A Boga je vendar-le žalil in zaslužil časno kazen. Takoj sedaj naj sklene, da ne bo nikdar več kradel. Morda je kradel doma sadje, sladkor ali kaj podobnega. Tak naj pa storjeno škodo s tem popravi, da bo od sedaj nadalje starše raje ubogal ter jim pri delu pridno pomagal. Sploh naj se pa vsak, ki je kaj ukradel ali naredil kako škodo, lepo odkritosrčno spove; potem mu bo že spovednik povedal, kako mora popraviti storjeno škodo. Najbolje je pa, da se varujete vsake tudi najmanjše tatvine, potem vam ne bo treba skrbeti, kako bi vrnili ukradeno blago. Trdno sklenite, da hočete vedno pošteni ostati in vestno izpolnjevati sedmo božjo zapoved, če bi tudi morali trpeti pomanjkanje. Pregovor pravi: »Bolje je malo po pravici, kakor veliko po krivici.«

Lekcija: 387, druga točka.

Vzgojni momenti ob vojski.

J. Grad.

Pa smo jo pričakali, ljubo mladino, po precejšnjem odmoru. Dolgo je ni bilo, kakor bi bila pozabila na svoj drugi dom — šolo — in na nas.

Resneje stopajo v šolo kakor druga leta. »Kako je, Janezek?« — »Truden sem, sam sem za delo pri hiši, vsi so šli.«

»Kaj pa pri vas novega, Anica?« — »Ata so pisali iz vojske, da so zdravi. Tako smo veseli, kadar nam pišejo!«

»Kako pa je pri vas, Micika?« — »Nič. Pismo smo dobili —« Pa zajoka. — »Ali vaš oče kaj pišejo, Jožek?« — »Pisali so pred meseci iz ujetništva, sedaj pa že dolgo ne.«

»Kaj pa si ti tako žalostna, Rezika?« — »Brat je v bolnišnici ranjen.« — Tako gre naprej.

Zaupljivi kakor nekdanj so odgovori otrok. Komu pa naj zaupajo, ako ne učitelju! Očeta ni doma, mamica pa ima toliko opravila, da nima časa pogovarjati se z otroki — razen pri delu.

In vendar je otroško srce uprav v sedanjih težkih časih tako polno čudnih, dosedaj neznanih mu vtisov, usteca polna vprašanj, glavice polne skrbi. Vsi vtisi, vsa vprašanja in vse skrbi pa se vrte okoli sedaj vršečih se svetovnih dogodkov — okoli vojske.

Moder učitelj bo pač porabil priliko in vpeljal — v kolikor kaže — mladino v vojno vrvenje, saj je vojska prevažna vzgojiteljica narodov. Kako vzgaja vojska človeški rod, smo si mogli doslej le predočevati; letos pa vidimo z lastnimi očmi, čutimo v lastnem srcu, kako velik, kako mogočen preobrat je prinesla vojska v naše življenje. Sedaj šele vidi marsikdo, česar prej ni hotel videti, da je življenje človeško resna stvar.

Sedaj se šele vidi velikanska ljubezen naših mož in mladeničev do rodne zemlje. Meči se križajo, krogle sikajo, topovi grme, da se zemlja trese, ti pa stoje kakor stoletni hrasti — kakor kraške skale in se ne umaknejo niti za ped. Zemlja, ki jo branijo, jim je sveta zemlja in za nobeno ceno je ne puste teptati in oskrunjati sovraгу. Saj dobro vedo, da je ta zemlja prepojena s potnimi kapljami njihovih očetov, da je bila stokrat namočena s krvjo njihovih dedov. Kaj jim je zato, če jo sedaj močijo z lastno krvjo — da le ostane na ša!

Če kdaj, smo dolžni sedaj, ko se odigravajo prevažni svetovni dogodki, odpreti srce na stežaj, da imajo vsi nam v oskrbo izročeni otroci v njem prostora. Dolžni smo žrtvovati v prvi vrsti mladini vsak trenutek, da ustrezemo po potrebi in okoliščinah njeni radovednosti, vedoželjnosti itd. Kdor tega neče storiti ali se sploh ne zaveda, da je dolžan to storiti, ta bo prespal najvažnejši del življenja, ta bo zanemaril najlepše, najpomembnejše vzgojno sredstvo. Saj je vojska mogočno, dasi strašno vzgojno sredstvo.

Vsak učitelj, ki je količkaj zasledoval dosedanje svetovne dogodke in ki je vsaj površno razmišljal o svoji veliki nalogi, je izprevidel, da v šoli ne more iti preko teh dogodkov, temveč se mora poglobiti vanje z vso resnostjo in s popolnim pedagoškim umevanjem. V prvi vrsti pa mora priti pri sedanji vzgoji do veljave naše staro geslo: »V s e z a v e r o , d o m , c e s a r j a !«

To geslo naj bo stalen refren vsemu pouku; s tem geslom naj se prične in konča dnevni pouk; to geslo naj pa tudi odmeva iz naših šol po širni domovini do zadnje gorske vasi!

Koliko je že premolila naša mladina v preteklem letu pred podobo Križanega in pred podobo Marijino! Kolikokrat je klečala v cerkvi pred Najsvetejšim, pošiljajoč goreče prošnje k Gospodu vojnih trum za drage očete in brate, za presvetlega cesarja, za blagor domovine! Ali ste ji že

povedali, kako velik uspeh je imela ta molitev? Če ste ji to povedali, bo gotovo molila še pristrčneje, prosila bo še gorečeje toliko časa, da nam podeli dobri Bog popolno zmago in mir. Ako ji pa tega še niste povedali in obširno razložili, storite to v prvih šolskih dneh. Pomnožite v srcih mladine vero v vsedobrega, vsemogočnega Stvarnika, vlijte ji v srca upanje v boljšo bodočnost, užgite ji še večjo, da neizmerno ljubezen do nebeškega Očeta, ki svojih ne zapusti.

Molitve po naših šolah za presvetlega cesarja, za zmago, za blagor domovine naj se z isto zaupljivostjo in pristrčnostjo vrše kakor v preteklem letu. Saj je molitev otrok tako lepa! »Pustite male k meni!« je klical sam Odrešenik. O, predragi! Zbirajmo kakor skrbni očetje in matere naše ljube otroke ter jih vodimo vsak dan k njemu ter mu recimo: »Tu so tvoji dragi ljubljenci o Gospod! Prosijo te usmiljenja in pomoči; ne zavrzi jih! Vidiš, tale te prosi za dragega očeta, ki ga že leto dni ni videl. Rad bi mu zopet slonel v naročju; rad bi že zopet jedel kruh, ki bi mu ga nudila njegova roka. Ta tukaj te pristrčno prosi, da bi mu varoval brate, ki so daleč, daleč za devetimi gorami, tam, kjer boj hrumi. Ta-le vsa objokana deklica mi je pravkar pripovedovala v šoli, da je mamica dobila pismo, pa se je bridko jokala. Ni ji povedala žalostna mamica, kaj je stalo v pismu, a vendar sumi —. O, Oče vdov in sirot, tolaži jo, bodi ji ti oče! In mi vsi te prosimo, dobri Bog, za našega velikega državnega očeta, presvetlega cesarja: krepčaj in podpiraj in ohrani ga! Pa za domovino, našo lepo Avstrijo te prosimo. Ohrani jo, ovenčaj jo s častjo in slavo. Naša domovina je, ki si nam jo ti dal v svoji veliki dobroti, in jo ljubimo iz vsega srca. V njej smo se rodili, v njeno krilo naj se enkrat vležemo k večnemu počitku, v senci in zaščiti dvoglavega orla naj snivamo večno spanje! Pa za naše može in mladeniče te prosimo, dobri Bog! Zvesti so ti bili vsekdar, zvesti so domovini in cesarju. Pomagaj jim, vodi jih, pripelji jih srečne in s slavo ovenčane v naše domove, ki so tako prazni brez njih; na naša polja jih pripelji, kjer nam bodo zopet pridelovali vsakdanjega kruha; v naših družinah naj zopet zagospodarijo!«

Tako naj molijo dan na dan naše šolske družinice; a ne same in brez nas — tovariši in tovarišice!

S pokojnim župnikom Š. sva bila nekdanj povabljen k imovitemu posestniku. Pred jedjo hoče župnik naprej moliti. Gospodar pa pravi vljudno: »Gospod župnik, v tej hiši sem pa jaz gospodar in meni gre pravica, da molim naprej.«

Bodimo tudi mi tako zavedni gospodarji v svojih šolskih družinah in si prilastujmo pravico naprej moliti v teh hudih časih! Saj smo vzgojitelji otrok; zato pa naprej — z lepim zgledom! S tem bomo globoko v srca otroška zasadili geslo: »Vse za vero, dom, cesarja!«

Velikega vzgojnega pomena se mi zde krasna poročila o brezprimerni hrabrosti naših junakov na bojiščih, ki jih prinašajo časopisi. Ali naj jih čitamo sami? Ali naj mladina nič ne izve o hrabrih in drznih činih svojih očetov in bratov? Nikakor ne! Iz našega vnetega pripovedovanja in opisovanja naj se uči mladina.

Sedaj je čas, da zbudimo patriotizem v srcih mladine, in kdor bo zamudil ta čas, bo zamudil mnogo. Zato pa, kar je mladini primernege, vse naj izve, o vsem naj bo poučena; zlasti hrabri čini njenih očetov naj se ji vtisnejo globoko v spomin. Mladina je zelo radovedna. Kako jo zanimlje, kakšna je strojna puška, top, letalo itd. Naša dolžnost je, da jo o tem, kolikor je starosti primerno, poučimo. — Ozemlja, na katerih se bije svetovna vojska, naj tudi mladina pozna. — Zlasti pa mora poznati kraje, kjer so se naši junaki posebno izkazali. Tudi imena naših velikih vojskovodij naj bodo znana mladini. Vse to bo zelo razširilo otroško obzorje, utrjevalo patriotizem in zbudilo ponos.

Pa tudi nabiranje raznih prispevkov itd. zelo dobro vpliva na patrio-
tični čut pri mladini. Kako navdušeno so pletle deklice vse leto obleko za vojake! Velikanske množine teh stvari pričajo, da se je mladina vrlo obnesla. Bliža se zima. Na delo, tovarišice in tovariši! Povejte deklicam, kako vrlo so služile lani s svojim delom Bogu in domovini; povejte jim, da imajo tudi one svoj delež pri krasnih zmagah.

Nadaljujmo tudi s pobiranjem prispevkov za »Rdeči križ«. Velikan-
ske so potrebe in vsak vinar je dobrodošel. Ne pozabimo takoj v pričetku šolskega leta povedati otrokom, za kaj gre. Naj vedo otroci, za kaj pri-
našajo vinarje, ki so si jih morda pritržali pri hrani, da se tembolj po-
vzdigne vzgojni moment te pomožne akcije. Vedno in vedno poudarjajmo:
»Mi vsi se vojskujemo in vsi hočemo zmagati in bomo zmagali!«

Kakor za »Rdeči križ«, naj se zbirajo v šoli tudi prispevki za fond
za vdove in sirote. Mi moramo tudi odkriti otrokom — seveda počasi
in previdno —, da brez žrtev ni zmage. Marsikateri otrok pričakuje očeta
— zaman. Morda že tega ali onega krije tuja zemlja, a naši otroci ga še
upapolni pričakujejo. Tudi to moramo otrokom povedati, da vseh, ki
so odhajali, ne bo nazaj. Težki so taki pogovori, a potrebni; zato se naj
izvrše z vso previdnostjo — in pa srce naj govori srcu.

Poudarjajmo pa takoj velikansko skrb presvetlega cesarja za sirote
in potrkejmo na dobra srca premožnejših in takih, ki imajo očete doma,
naj zbirajo prispevke za sirote. Idealni učitelji bodo uprav v tej pomožni
akciji spoznali tudi važno vzgojno sredstvo. Kdorkoli ume krasni namen
te akcije prav pojasniti, bo imel lepe uspehe v najubožnejši gorski vasi.

K dobrosrčnosti in usmiljenju pa vzgajamo otroke v teh časih še z
raznimi drugimi sredstvi. Tu in tam opažamo, da trpe otroci pomanjkanje.
Draginja je velika, zaslužek skoro isti ali še manjši kakor v mirnem času;
ni čuda, če oče, ali celo sama mati ne more družinice tako preživiti, kakor
nekdaj. Poskrbimo, da se vadijo otroci pomagati drug drugemu.

Nekje sem to-le videl: Otroci so prihajali v šolo. Po pozdravu je
stopil marsikdo k čedno pregrnjenemu košku in položil vanj: ta kosec
kruha, oni jabolko, drug nekaj suhih hrušek, oni zopet orehov itd. Za-
čuden gledam. Med odmorom pa pokliče učiteljica uboge otročiče in jim
deli prineseno. »Bog plačaj! Bog plačaj!« — so vzklikali obdarovanci.
Ne vem, kdo je bil bolj vesel in srečen, ali tisti, ki so prinesli, ali oni,
ki so prejeli; gotovo pa vem, da je bila najsrečnejša vrla učiteljica, ki je

prišla na to prelepo misel. Ginjen sem bil, pa ponosen na svojo kolegino, da mi je srce nehote vzklikalo: »Vrla mati!«

V teh hudih časih jasno vidimo, kako malo izda vsak posamezni in kako močni smo, ako drug drugega podpiramo. Medsebojna pomoč kaj dobrodejno vpliva na otroška srca. Storimo zlasti v tem zmislu, kolikor le moremo.

Šolska oblastva nam tako lepo pomagajo. Ne le, da je dovoljeno pobirati v šoli prispevke za razne dobrodne namene; še celo priporoča se, da, prosi se, naj stori vsaka šola, vsak učitelj svojo patriotično dolžnost. Kot vzgojitelji moramo videti poleg dobrodne namena zlasti vzgojni namen pomožnih akcij. Kar pa vzgojno vpliva na našo mladino in ji zlasti blaži srce, bomo vendar z vsemi močmi in z vsemi dopustnimi sredstvi podpirali.

Nevarnost je tudi, da se naša mladina, zlasti v mestih in industrijalnih krajih ne pokvari. Očetov ni, matere so preobložene s skrbmi za obstoj družine in hite za delom; otroci so pa prepuščeni samim sebi. Predragi! Sedaj smo mi dolžni, da uveljavimo svoje očetstvo in materinstvo do nam izročene mladine. Trdno sem prepričan, da ga ni med nami, ki bi se ne čutil dolžnega pred Bogom in starši, skrbeti v teh resnih časih po možnosti za otroke ter jim nadomestovati očete in matere. Očetje, ki krvave na bojiščih za nas, so trdno prepričani, da so njihovi dragi otroci doma pod skrbnim varstvom učiteljstva. Za nas trpeči očetje se v svojem prepričanju ne smejo varati; njihovo zaupanje v nas, ki smo njihovi namestniki, mora biti upravičeno. Storimo vse, da obvarujemo mladino pred pohujšanjem, lenobo, potepanjem in vsem slabim. Niti trenutka je ne pustimo same. Proč z izgovori! Vojska je, in vsak je dolžan vse storiti — za vse!

Bliža se tudi »Vseh mrtvih dan«. Na marsikaterem pokopališču počivajo naši padli junaki. Ali ste že poromali, predragi tovariši, z mladino na njihove grobove? Ste že govorili ob teh grobovih zbranim otrokom o velikanskem junaštvu, o težkih žrtvah, ki so jih prestali ti junaki Bogu in domovini? Ste že pomolili v krogu mladine za mir in pokoj njihovih junaških duš?

Otrok naj se v nežni mladosti navadi spoštovati junake, ki so padli slavno za vero, dom in cesarja, pa bo tudi on junak, ko odraste, zvest in vdan Bogu, domu in cesarju. Vzgajajmo tudi ob grobovih junakov — junake in značaje!

Mladina naj okraši letos grobove naših padlih vojakov z jesenskimi cvetovi; mladina naj jim prižge lučce v spomin; mladina naj moli ob njihovih grobovih. Tovariši, tovarišice! Storite vse in takoj, da priborite naši mladini prednost za to častno, patriotično delo! Velikega, vzgojnega pomena je. Na dan Vseh svetnikov pa naj mladina korporativno izkaže čast za domovino padlim junakom. Z vneto molitvijo zanje naj jim izreče svojo zahvalo!

Tovariši in tovarišice! Šola se pričinja. Z navdušenjem na delo za vero, dom in cesarja!

Alkohol, nikofin in šol. mladina.

J. Kramar.

Naš katekizem je razdeljen v pet poglavij, izmed katerih je prvo in četrto dogmatične, druga tri pa moralne vsebine. Sv. apostel Pavel, učitelj narodov, pa drugače razdeli snov verskih temeljnih nauk. Takole piše Hebrejcem: »Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectiora feramur, non rursum iacientes fundamentum poenitentiae ab operibus mortuis et fidei ad Deum, baptismatum doctrinae, impositionis quoque manuum, et resurrectionis mortuorum et iudicii aeterni.« »Pustimo torej pouk v začetnih Kristusovih naukih in obrnimo se k popolnejšim rečem, da se ne pečamo iznova s temeljnimi nauki o izpreobrnjenju od mrtvih del in o veri v Boga, z naukom o krstu in pokladanju rok, o vstajenju od mrtvih in o večni sodbi.« (Hebr. 6, 1—2.) Iz tega spoznamo, kako so on in drugi njegovi apostolski tovariši učili krščanski nauk. Najprej so razlagali nauk o izpreobrnjenju od mrtvih del. Mrtva dela so grehi, zlasti smrtni, ki vzamejo duši nadnaravno življenje posvečujoče milosti božje. Iz tega izvira pa tudi telesna smrt. Učitelj narodov je torej popolnoma pravilno najprej svoje poslušalce oziroma učence pretresel s tem, da jim je pokazal, kako žalosten je njihov grešni stan, potem šele jih je poučil, da se mora grešnik v živi veri okleniti svojega Stvarnika ter zaupno od njega pričakovati odpuščenja.

Med taka mrtva dela, ki so se vgnezdila celo med šolsko mladino in ki umore mlado telo in dušo, spadata tudi alkohol in nikotin. Zato je treba katehetu pri razlaganju pete božje zapovedi v vsakdanji, posebno pa v ponavljalni šoli učence ne le opozoriti na te dve slabi razvadi, ampak z vso odločnostjo zatirati pri šolski mladini.

I. Najprej torej nekoliko o opojnih pijačah. Katehet naj poda učencem izprva nekoliko poučne razprave o opojnih pijačah, v kolikor jo morejo razumeti. Predvsem naj jim našteje najbolj navadne, učencem že znane opojne pijače, kakor vino, pivo, žganje in špirit. Potem naj jim razloži, zakaj te pijače človeka omotijo in opijanijo. Reče naj, da zato, ker imajo v sebi takoimenovani alkohol, ki ima take lastnosti, da opijani človeka. Pové naj jim, da alkohola ni v naravi, ampak se mora umetno pridobiti iz takih naravnih pridelkov, ki imajo v sebi sladkor, kakor grozdje, ječmen, krompir, slive, hruške, jabolka in drugi sadeži. Iz teh se proizvajajo opojne pijače, v katerih je alkohol. Ker je alkohol tisto, ki opijani, zato so tiste pijače, ki imajo manj alkohola, manj opojne, katere ga pa imajo več, so pa bolj opojne. Najbolj opojna pijača je špirit, ker vsebuje izmed vseh opojnih pijač največ alkohola, namreč na sto delov ima do sedemdeset delov alkohola, oziroma v enem litru špirta je do 70 delov čistega alkohola. Zato špirit tako zelo ugonablja vsako življenje, da rastlina v njem v nekaterih minutah zvene in muha pogine. Tako kaže izkušnja, tako uče zdravniki, ki po vsej pravici trdijo, da je alkohol strup ter nima nobene redilne moči.

Alkohol pogubno vpliva na dušo in telo. Otrokovo telo še ni raz-

vito, ampak se šele razvija, opojne pijače pa ovirajo telesni razvoj, zato, ker je v njih alkohol, ki je strup. Alkohol posmudi življensko moč, kakor slana lepe cvetlice. Alkohol ima namreč to lastnost, da použije sokove v telesu, ki jih telo neizogibno potrebuje za svoj razvoj. Zato se telo ne more dovolj razviti. Tudi na posamezne dele človeškega telesa alkohol pogubno vpliva: pokvari ledvice, jetra, srce, pljuča, želodec in kri sploh. Otrok je slaboten, življenska moč mu peša ter se ne more upirati raznim boleznim. Izkušnja uči, da se kužne bolezni primejo najprej pijanca, n. pr. kolera, kuga, pljučnica, jetika in druge. V vojski se okuži najprej vojak, ki je vdan opojnim pijačam, tako trde vojaški zdravniki. Po opojnih pijačah se zapravlja tudi časno premoženje.

Pri otrocih, ki pijó opojne pijače, zastane tudi razvoj možganov. Kaj pa sledi iz tega? Možganov potrebuje duša za svoje delovanje; zato pa morajo biti možgani celo dobro razviti; če niso, jih duša ne more rabiti, ne more prav misliti, ne more si nauka zapomniti ter ne more v znanju napredovati. Tak otrok je torej trde glave, se težko uči, ves je razmišljen, vse pozabi; pravimo, da je zabit.

Opojna pijača pokvari tudi voljo, da otrok ne more več prav hoteti, pokvari se mu ves značaj; človek postane brez srca, brez ljubezni do dobrega in blažega. Kdor uživa opojne pijače, ta je nagnjen tudi k raznim grešnim strastem, posebno k nečistosti, kletvini, sirovosti, pretepanju, lenobi in tatvini. Strašne so res posledice opojnih pijač za dušo in telo! Otrok, ki uživa opojne pijače, se močno pregreši zoper peto božjo zapoved: »Ne ubijaj!«

Ako je mogoče, naj katehet ta nauk ponazori s kako primerno sliko; živa slika je pa pijanec sam, na katerega naj otroke opozori in katerega so otroci gotovo že večkrat videli. Kak revež je! Taka usoda čaka tudi vsakega, ki se vda opojnim pijačam.

Ko so otroci po tej razpravi spoznali bistvo opojnih pijač in njihove zle posledice, naj vpliva katehet na voljo šolske mladine. Kar v šoli pri pouku naj trdno sklenejo, da ne bodo uživali prav nobene opojne pijače, ako hočejo sebi dobro. Najboljša pijača je mleko, voda, sadna voda in deloma tudi druge brezalkoholne pijače, ki jih sedaj izdelujejo.

Kot nazorni pomoček k temu pouku naj katehet porabi zgodbo 76. starega zakona: »Judovo kraljestvo razpade. Daniel v babilonski sužnosti.« Vzeti je samo odstavek, ki se nanaša na treznost. Vsebina je ta-le: Leta 606. pred Kr. je prišel babilonski kralj Nabuhodonozor z veliko vojsko v Judovo deželo, premagal Jeruzalem ter odpeljal kralja in najimenitejše prebivalce v babilonsko sužnost. Med temi so bili tudi mladeniči: Daniel, Ananija, Mizaël in Azarija, ki naj bi bili po kraljevem ukazu njemu v službo ter naj bi dobivali hrano s kraljeve mize. Mladeniči pa so se odpovedali taki hrani ter so prosili hišnika, naj jim da jesti le sočivja in piti vode. Hišnik usliši njihovo prošnjo. In glej, njihova lica so bila lepša in obilnejša kakor vseh onih, ki so živeli ob kraljevi hrani. Zato jim daje hišnik še dalje sočivja in vode. Bog pa jim je podaril tudi visoko razumnost in modrost.

Porabi naj se tudi zgodba 10. nov. zakona: »Janez oznanja pokoro.« Tukaj se opisuje spokorno življenje sv. Janeza Krstnika, med drugim tudi to, da so bile njegov živež kobilice in divji med. Schusterjeve velike zgodbe št. 11 pa še dostavijo: »Vina ni pil in nobene močne pijače.« Volčeve velike zgodbe nimajo tega dostavka, sv. pismo pri sv. Mateju tudi ne, pač pa ima sv. Luka, ko pripoveduje, kaj je angel govoril Cahariji o njegovem sinu Janezu: »Erit enim magnus coram Domino. Vinum et siceram non bibet.« »Zakaj velik bo pred Gospodom, vina in opojne pijače ne bo pil.« Luk. 1, 15. Ta dostavek bi se ne bil smel izpustiti, ker je eminentne važnosti za socialno življenje naših časov ter podlaga za abstinenčno gibanje pri šolski mladini in pri odraslih. Katehet naj vsekako učencem pové, da se je sveti Janez Krstnik popolnoma zdržal vsake opojne pijače ter se po vsej pravici imenuje zavetnik treznosti.

Na vso moč naj se katehet trudi, da pridobi učence za popolno zdržnost ter jih naj ob prvem sv. obhajilu oziroma ob koncu ponavljalne šole vpiše v družbo treznosti. Ako bo katehet svoj nauk okreplil še z lepim zgledom in ako ga bodo pri tem človekoljubnem delu podpirali tudi starši ter svetni učitelji, bo gotovo nekaj izdalo. Seveda ko bi učenci pri izletih, igrah ali pri kaki drugi priložnosti zapazili, da pri katehetu oziroma pri učiteljih v tem pogledu ni vse v redu, potem bi ves trud veliko ne izdal.

II. Znanstveni dokazi in naša vsakdanja izkušnja nam torej pričajo o neizmerni škodljivosti alkohola, ki je prvi in največji sovražnik človeške družbe. Ne morem reči, da bi bila že šolska mladina podvržena tej strašni strasti, ampak v šoli je treba z vsemi močmi delati na to, da ne bi mladina pozneje zašla na kriva pota pijančevanja.

Drugi sovražnik, ki preti šolski mladini s svojim uničujočim vplivom, je **nikotin ali raba tobaka**. Ta strast se je pa v šolarje tako zajedla, da kadi že marsikateri učenec, ki zna komaj do sto šteti, da le ve, kje se prodaja tobak.

Seveda, dokler bodo tobak smeli prodajati vsakemu otroku, tega zla ne bomo mogli uspešno zatirati. Vendar se mora katehet po svojih močeh prizadevati, da odvrtačuje pogubonosno razvado. Treba je zopet učencem podati nekoliko razprave o tobaku, da bodo spoznali škodljive posledice kajenja; zraven je pa treba vplivati na voljo, da se tobaka ne navadijo, oziroma kajenje opuste.

Tobak je rastlina, ki je doma v Ameriki. Tam je mnogo nadležnih mušic, ki človeka pikajo v obraz. Da bi se tega mrčesa iznebili, so zvijali Indijanci tobačne liste, prižigali jih ter puhali dim okoli sebe, dobro vedoč, da daje tobak mnogo dima. Na ta način so odganjali mušice od sebe. V Evropi pa se je rabil tobak izprva izključno le v zdravilstvu. Šele pozneje so pri nas povzeli navado kajenja od ameriških divjakov. Stroge prepovedi državnih in cerkvenih oblasti niso imele zaželjenega uspeha. Kajenje se je hitro širilo. Sedaj ima že vsaka zakotna vas svojo prodajo tobaka. Še za sol ni, za tobak pa mora biti. Kljub temu moramo glasno svariti: Proč s tobakom! V tobaku je namreč jako hud strup, ki ga ime-

nujemo nikotin. To je prozorna, olju podobna tekočina, ki neprijetno diši. Le mali del ene kaplje tega strupa zadošča, da umoriš domačega zajca, ena kapljica pa vzame psu življenje. Celo tobačni pepel je tako škodljiv, da te omami, če ga le nekaj spiješ v kaki pijači. Zmerno kajenje starejšim — vsaj na videz — ne škoduje mnogo, ker se organizem tej nepotrebni razvadi nekako prilagodi. A kadilcev se počasi, včasih tudi hitro poloti huda kadilska strast, ki ne pozna ne mere, ne meje, zato pa tudi kajenje v takem slučaju ni brez zlih posledic.

Če ima kajenje več ali manj uničevalnega vpliva že na razviti organizem, kako škodljivo je šele za mladino. Kajenje je naravnost kvarno za šolsko mladino. Tobačni dim pogubno vpliva na srce in more njegovo delovanje celo ustaviti, dihanje postaja počasno in težavno, mišice pa utrujene in onemogle. Tobak zastruplja sicer počasi toda gotovo človeško kri, slabi želodec in suši prsi, draži pljuča, oči in živce ter krajša življenje. Tako trdijo zdravniki in učenjaki, ki se bavijo s preiskovanjem škodljivih tvarin v tobaku. Kajenje je torej strup, ki vpliva jako pogubno na celo človeško telo, posebno škoduje mladini, koje telo je še nerazvito. Tobak je poleg alkohola drugi nevarni sovražnik človeške sreče, ker uničuje človeku duševno in telesno zdravje. Otrok, ki kadi, se pregreši zoper peto božjo zapoved: Ne ubijaj!

Ko je katehet pri razlaganju pete božje zapovedi pojasnil učencem škodljivost kajenja, naj potem vpliva na njihovo voljo, naj se varujejo tega škodljivega strupa, ako hočejo biti srečni. Pove naj jim, da tobak stane tudi mnogo denarja, ki ga kadilci mečejo prav nepotrebno proč v svojo nesrečo. S kajenjem je združenih tudi mnogo zunanjih nesreč. Kolikokrat se je že slišalo ali bralo, da so zažgali otroci s cigaretami hišo in celo vas. Kako nesrečen je torej človek, ki se navadi kajenja, kako srečen pa oni, ki tobaka ne kadi. Največji slovenski šolnik škof Slomšek pravi: »Kdor mladeniču zabrani tobak, boljše delo stori, kakor bi mu kupil kmetijo.« Na Angleškem in v Ameriki so izdali zakon, da se ne sme prodajati tobaka mladini izpod 14. leta. Ob vojski se je tudi pri nas izdala taka postava. Da bi bila v veljavi tudi po vojski! Saj je dolžnost staršev, šole, Cerkve in države, vzgojiti krepak naraščaj, posebno ker bodo oni, ki bodo prišli še iz vojske živi, slabotni. Posebno naj katehet nikdar ne daje v tem oziru slabega zgleda! Podpirajo naj ga v tem starši in drugo učiteljsko osebje. Kako žalostno je, če človek vidi po hodiščih in še celo v šolskih sobah vse polno cigaretnih odpadkov! Učenci imajo tu nazoren nauk v slabem pomenu. Na vse načine si mora katehet prizadevati, da temeljito vzgaja otroke ter odstranjuje vse, kar slabo vpliva na vzgojo, odnosno jo ovira. Mlademu katehetu, ki je v dušnem pastirstvu, naj bo župnik na roko ter mu naj daje pametne nasvete, kako ravnati z mladino v šoli dotičnega kraja, da bo uspeh zadovoljiv. Župnik, ki je že dalje časa v župniji, natančno pozna individualnost svojih župljanov, pozna dobre in slabe navade staršev ter njihovih otrok. Nadzorniki verouka naj katehetu dajejo pametna navodila za časa vizitacije, naj spisujejo tudi knjige, da se bodo katehetje mogli dovolj izobraziti za svoj poklic, kakor

delajo nadzorniki za svetne predmete; zaraditega pa je tudi napredek očividni. Na vsak način je treba večjega napredka in agilnosti tudi na deželi z ozirom na metodično poučevanje verouka in vzgojevanje šolske mladine. Časi so se korenito izpremenili. Marsikdo ima šolo za veliko breme ali pa za postransko stvar, otroci so nekaterim premalenkostna bitja, da bi se z njimi bolj ukvarjali kakor je ravno nujno. Vendar so otroci glavna reč, kajti kakršna šolska mladina, taka bo Cerkev in država. To se mi tako zdi, kakor v sintaksi staroklasičnih jezikov glavni in stranski stavki. Marsikdo bi mislil, da je glavni stavek glavna reč, stranski stavek pa je le postranskega pomena v periodičnem stavku. Pa je ravno narobe; kajti da v kakem notranje zavisnem stavku pravo zadenemo, moramo predvsem primerjati dejanje podrednega stavka z dejanjem nadrednega stavka, ne pa narobe, ker gre se predvsem za pravilno konstruiranje dejanja v podrednem stavku. O tem samo kratek in enostaven primer: »Moj prijatelj mi je pisal, da ne vé, kdaj bo prišel.« Latinsko bi se pravilno glasilo: »Amicus meus scripsit mihi se nescire, quando venturus esset.« Kdor že v tem kratkem periodičnem stavku ne zna primerjati dejanja podrednega stavka oziroma odvisno vprašalnega stavka, »kdaj bo prišel,« z dejanjem nadrednega stavka »da ne vé«, ne bo nič opravil, ampak naredil bo polno napak. Torej podredni stavki, ki so izraženi v zmislu subjekta nadrednega stavka, so v sintaksi mnogo važnejši kakor nadredni stavki. Glavni stavek se prestavi tako, kakor je dan. Tako so tudi otroci glavna reč, odrasli se ne dajo dosti predruščiti. Zato pa proč z brezbriznostjo, proč z napuhom! Šole so se ponekod že začele, podrugod se pa bodo v doglednem času, treba se bo podvizati bolj kakor kdaj prej. Delajmo po zgledu našega Vzornika — nebeškega Učitelja —, ki je govoril: »Pustite male k meni priti ter nikar jim ne branite, ker njih je nebeško kraljestvo.«

Katehetski vestnik.

† **Dr. Jakob Schmitt.** Dne 17. sept. je umrl v Freiburgu (v Br.) znani katehetski pisatelj kanonik dr. J. Schmitt. Pokojni je bil rojen l. 1834.; deloval je kot vzgojitelj in profesor v ondotnem bogoslovnem semenišču okrog 30 let. Od l. 1886. je bil član stolnega kapitlja v Freiburgu. Njegovo navodilo za pouk prvoobhajancev (12. izdaj) je dovolj znano in priznано; prevedeno je v vse evropske jezike. Enako hvalo in priznanje uživa tudi njegova dvojna razlaga krščanskega nauka. Dr. Schmitt velja tudi kot veščak v homiletiki; oskrbel je homiletiko Albana Stolza.

Ponovno odlikovanje. Gimnazijski katehet dr. Fr. Kulovec, sedaj vojni

kurat pri naših Slovencih v Galiciji, je bil odlikovan z vitežkim križcem Franc Jožefovega reda na traku vojaškega zasluznega križca. To je že drugo odlikovanje, ki se je podelilo priljubljenemu kuratu za 15 mesečno duhovnopastirsko službo na bojišču. — Z duhovniškim vojnim križcem je bil odlikovan tudi naš prijatelj in naročnik »Slov. Učitelja«, č. g. *Ante Messner*, katehet v Novi Gradiški, sedaj kurat med našimi vojaki na Doberdovski planoti.

Katehetsko gibanje.

Katehetski pomenek. Tudi v drugem letu svetovne vojske bomo skušali po možnosti na skupnih sestankih izpopol-

njevati potrebno znanje, izmenjavati pridobljene izkušnje, užigati ogenj za uspešno katehetsko delo, iskati nasvetov v težavnih zadevah svojega lepega zvanja. Dne 6. oktobra so se zbrali skoraj vsi ljubljanski srednje- in ljudskošolski katehetje k prvemu posvetu v tekočem šolskem letu. Vsled prošnje predsednikove se je najprej določil delovni spored za bodoče poslovno leto. Navzoči gg. so navedli več času primernih vprašanj, ki naj bi se o njih prilično porazgovorili. Upati je, da bodo naši strokovni pomenki tudi vbodoče zanimivi in vabljivi.

Za prvi konveniat je sestavil aktualen referat tajnik A. Čadež. Pokazati je skušal, kakšne dolžnosti so nastale in se bodo še pojavile za katehete vsled sedanjih vojskinih razmer na vzgojnem in katehetskem torišču. Podane misli in nasvete so navzoči z odobravanjem sprejeli.

Prihodnji sestanek se bo pravočasno naznanil, ker bo takrat »Društvo slovenskih katehetov« imelo obenem tudi svoj letni občni zbor.

Katehetske beležke.

»Nulla dies sine linea.« Vojska in svetovni prevrat, novi dogodki, izredne novosti, ki nas presenečajo dannadan, zavajajo v neko letargijo, ki utegne povzročiti, da še to, kar moramo storiti, izvršujemo le z neko površnostjo, malomarnostjo, da ni one vneme in onega ognja, ki zagotavlja uspeh. Naj navedena trditev ne velja nam katehetom, ki moramo skrbeti, da se izkažemo na šolskem in vzgojnem polju kot vredni sovrstniki in sobojevniki vrlin in junaških naših borilcev, ki že letoindan tvegajo zdravje in življenje za blagor domovine na krvavem bojišču. Uprav sedanji resni časi zahtevajo, da se še z večjo resnostjo oprimemo dela, ki ga terja od nas poklic, pričakuje domovina, zahteva božji Učenik sam. Naše glasilo naj bo priča o naši vsestranski delavnosti, o skrbi za mladino, o vnemi za katehetski napredek. Kako bodrilno bi bilo za vse, ako bi našli v listu zanimive opise, kako napreduje krščansko življenje med mladino, kako se izvršuje papeževa naredba o pogostnem sv. obhajilu, kako ško-

fijsko navodilo o vpeljavi in vodstvu mladinskih Marijinih družb in vrtcev! Koristno bi bilo, ako bi katehetje opisovali težave, pa tudi uspehe pri šolskem pouku, kako si pomagajo pri razlagi težavnih poglavij iz katekizma itd. Ne pustimo, da bi pešalo zanimanje za katehezo, da bi pešalo naše glasilo!

Premišluj! Pedagož Overberg priporoča katehetu, naj večkrat preudarja sledeče misli:

1. Poglej večkrat svoje učence, ki se zbirajo krog tebe, ali sede pred teboj, z očmi sv. vere ter pomisli: Ali niso ti-le učenci otroci božji, ljubljenci božji in dediči nebes? Ali niso ti-le nedolžni, nedorastli bratci mojega Zveličarja, cena njegove krvi, tempelj Sv. Duha? Ali niso gojenci božjih angelov, veselje in ponos staršev, cvetice človeštva, upanje boljše bodočnosti!

2. Pomisli včasih: Če bi ti-le mali gojenci, ki so mi izročeni, vedeli, koliko bi lahko pridobili vsled moje pobožnosti, kaj bi pač storili! Ali ne bi marsikdo izmed njih predte padel, povzdignil rokci ter solznih oči zaprosil: O ljubi gospod katehet, bodi vendar prav pobožen, da boš mogel še nas pobožnosti naučiti! Živi vendar tako, da prideš v nebesa in da boš tudi nam pomagal za teboj priti!

3. Drugikrat si lahko predočuješ: Ko bi se mi prikazal Zveličar, da bi mi priporočil svoje ljubljence, ali ne bi mi rekel: »Glej tu znamenje ran na mojih rokah, nogah in na moji desni strani! S krvjo, ki je tekla iz teh ran, so odkupljene duše, ki so tvoji oskrbi izročene. Glej, da se zanje posvečuješ, kakor sem se tudi jaz posvečeval za vas vse.« (Jan. 17, 19.) »Tudi iz tvojih rok bom terjal njih duše.« (Eceh. 34, 10.)

4. Zelo koristno bo, če se večkrat vprašaš: Kaj bodo moji učenci nekoč na smrtni postelji in pred božjim Sodnikom o meni mislili? Ali bodo imeli vzroka dovolj, da me bodo blagrovani in blagoslavljali? Gorjê, če bi me morali preklinjati! Kako bom sodil jaz sam, ko bom na smrtni postelji, svoje ravnanje pri pouku? Ali mi bo spomin na šolske ure v tolažbo, ali v žalost in grozo?

Vedno na straži! V vojskinem času, ko so se politični boji nekoliko polegli

in se je vsaj na videz doseglo neko edinstvo, ki ima temelj v ljubezni do domovine, je tudi v časopisju zavlada mirnejša smer zlasti, ker bi stroga cenzura pobelila vse, kar bi motilo slogo, večinoma pa tudi vse proticerkvene in protiverstvene izgrede v pisavi. V tem času se ni čutila tolika potreba, svariti pred nasprotnim časopisjem. Toda pomniti treba, da je v brezbarvenih, medlih časopisih, ki nimajo in ne dajejo nič opore za versko in npravstveno življenje, in se ogibljejo običajnega strupa le v toliko, da ne pridejo navzkriž s cenzurno oblastjo, — za marsikoga še večja nevarnost, kakor v izrecno slabem in prepovedanem časopisu. O poslednjem je namreč prepričan, da škoduje; se torej zaveda nevarnosti, dočim se tega pri medlem in navidezno neškodljivem berivu ne zaveda.

Tudi tu bi bilo treba s priporočanjem res dobrih in varnih knjig in časopisov napraviti protiutež zlasti, ker mlado in staro išče tudi v vojnem času zabave v nezdravih knjigah.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Tolažba vojaka. Lovca Jožef Weissen piše svoji sestri v Ljubljani med drugim: Pišem Ti v jami, ki sem si jo bil sam izkopal; imam nekoliko slame in tudi strehe. Pa muh imam cele roje, da se jih komaj sproti oteparam. To je dobro, da nimajo zimske obleke in jih vzame prvi mraz. Za padlim bratom žalujete čisto po nepotrebnem. Kaj mu je hudega? Tisto kratko truplo leži v Galiciji, duša pa se veseli v večni domovini! Bolj gotovo se je zveličal v vojski, kakor bi se bil, če bi bil živel v civilu. Tudi jaz bi bil lahko vsak dan žalosten, pa se sam tolažim, ker z žalostjo nič ne pridobiš; si le zmerom na izgubi. Res imamo vsi križe in težave; toda misliti moramo, da bo gotovo zopet boljše. Tu gre danes dež, a dobro vem, da bo prej ali slej zopet zasijalo solnce. To velja tudi o življenju. Bo že zopet boljše na svetu, saj bo Bog dal! Naznanjam Ti, da smo imeli lovci dne 4. avgusta sv. obhajilo, sveto mašo in pridigo. Bili smo vsi pri sv. obhajilu, tudi častniki. Kako se mi je zdelo veselo in ljubo, ko smo zopet

prisostvovali službi božji. Najbolj me je veselilo, da sem še enkrat videl duhovnika v mašniškem oblačilu. Vse je bilo kratkočasno, samo zvonove sem pogrešal. Misli si, ljuba sestra, deset mesecev ne videti domačega kraja, ne biti v cerkvi, ne slišati zvonov in orgel! Vidiš, pa tudi to se prestane, človek pa ve potem tem bolj ceniti dobrote miru in verskega življenja. Tolaži mam, kolikor najbolj moreš, da ne obole, česar se najbolj bojim. Mrtvi ne vstanejo več, če še toliko žalujemo za njimi. — Zdaj Te pa prav lepo pozdravim, ostani z Bogom!

Kdo varuje naše fante na bojišču?

Josip Vukšinič, telefonist, član katoliškega društva rokodelskih pomočnikov v Ljubljani, je pisal 14. avgusta svojim tovarišem sočlanom: Danes je ravno leto dni, kar sem bil prvič v najhujšem ognju na črnogorski meji. Reči moram: To je bilo nekaj strašnega; boj je trajal nepretrgoma osem ur. Črnogorci so kar vseprek padli. Na večer je boj ponehal, a mi smo zasledovali sovražnika še kaka 2 km. Semtertja je še prižvižgala krogla od sovražne patrulje, a to nas ni nič motilo. V gozdu smo prišli v lepo dolino, kjer smo se utaborili; tovariši so legli k počitku, mene je zadela služba. Bilo je okolu 11. ure, mesec je svetil, jaz pa sem hodil naokolu z nabito puško in pazil, da se ne bi priplazil odkod sovražnik. Vedno sem mislil: Sedaj pa sedaj prileti izza kakega grma sovražna krogla. Vzel sem v roke rožnivenec in sem molil in se priporočal Mariji.

Drugi dan, na Veliki Šmaren, nam pošljejo Črnogorci okolu štirih jutranji pozdrav. Pri sosednjem trenu je bil ranjen en vojak in ubit en konj. Nato se je pričel peklenski ogenj, katerega ne bom nikoli pozabil. Jaz sem imel nalogo s petimi možmi napeljati žico do sosednje telefonske postaje, in sicer v največji nevihti krogel in granat. Vedno sem bil v strahu: Sedaj pa sedaj bo po meni. Tedaj se razleti kakih 30 korakov pred menoj granata in nato prifrčita dve krogli mimo glave, tako da sem eno čutil na ušesu. En migljaj bi bil zadostoval in zadet bi bil naravnost v glavo. Med dežjem krogel sem srečno dovršil svoje delo. Ko smo se malo odpočili, je bilo

moje prvo opravilo, da sem se zahvalil Materi božji za mogočno varstvo. Tukaj bi se človek naučil moliti, če bi poprej ne znal. Par takih, ki doma niso goreči za molitev, tukaj prav pobožno moli, ker so prepričani, da so edino pod božjim varstvom obvarovani nesreče. Ka-

kor ob črnogorski meji, tako se mi je pozneje povsod godilo: Mati božja me je varovala! Obljubim, da Vam bom prihodnjič še več o tem pisal. Kadar bode imeli skupno sveto mašo, spomnite se tudi mene in vseh slovenskih vojakov v molitvi...

Učiteljski vestnik.

Spomenik učiteljem-vojakom name-rava Slovenska šolska matica postaviti v svojem Letopisu. Ravnat. Schreiner v Mariboru bo zbral imena vseh učiteljev - vojakov, njih napredovanje, odlikovanje itd.

40letnico učiteljevanja praznujejo letos gg. nadučitelji: Belè Ivan, Burnik Val., Cepuder Josip, Režek Juraj, Sorčan Ivan, Šest Andrej, Šinkovec Franc, Zajec Josip.

Šolstvo v Ljubljani. Pouk imajo vse deške ljudske in srednje šole. Izmed dekliških zavodov počivajo še šentjakobska, uršulinska in nemška dekliška šola.

Odbor »Slomškove zveze« je imel 22. septembra po dolgem presledku zopet redno sejo. Sklicana je bila v prvi vrsti zaradi sprejema novopričlenjenih članov in članic. Sprejeti so gg. oziroma gđčne.: Škufca Janko, Selo pri Šumberku; Javoršek Marija, Spod. Šiška; Hafnar Angela, Kranj; Vrtovec Vida, Godovič; Erjavec Amalija, Zatičina; Horvat Rafaela, Selo pri Šumberku; Pečnik Rudolf, Dobropolje; Vrce Ivana, Ajdovec; Petters Marija, Postojna; Bantan Julija, Trebnje (Nemška vas); Torelli Mar., Ljubljana; Faganel Stanka, Ljubljana; Dreksler Pavla, Ljubljana; Čarman Ivana, Ljubljana; Sodija Helena, Breznica (Gor.); Spitzer Julija, Vrhnika; Kramaršič Marija, št. Peter (Novo mesto); Bezljaj Marija, Vič pri Ljub.; Semen Pavla, Stari trg (Rakek); Babnik Alfonza, Čadrece (Bela cerkev); Ažman Jelka, Iga vas (Lož); Hribernik Frančiška, Ljubljana; Sever Alojzija, Rožna dolina, Vič; Hladek Marija, Mekinje; Pristov Milka, Ljubljana; Sirk Ana, Hrušica; Jurca Albina, Postojna; Perko Julija, Kostel; Sušnik Franica, Škofja Loka; Bajuk Fina, Božakovo pri Me-

tljki. Odklonili sta se 2 članici; črtalo 5 članov (4 gđčne., 1 gospod). — Odbore se računani »Učit. žepnega zapisnika« za leto 1913/14 in 1914/15. — Uredništvo »Slov. Učitelja« izroči tajnici gđčni. Apoloniji Faturjevi po položnicah poslano naročnino 308 K. — Predsednik naznani, da utegne deželni odbor zopet nakloniti izredno draginjsko podporo; zato se izvoli odposlanstvo treh odbor-nikov, da se takoj pokloni dež. glavarju ter zaprosi za ponovno pomoč kranjskemu učiteljstvu.

Za zopetno podporo. 27. septembra se je izvoljeno zastopstvo »Slomškove zveze« (gđčna. M. pl. Kleinmayrova, vodja Jeglič, katehet Čadež) oglasilo pri dež. glavarju dr. J. Šusteršiču s prošnjo za zopetno izredno pomoč. Sila bo v tem-le času, ko se je treba pripraviti za zimo, najobčutnejša; draginjo tudi sicer dobro podprti komaj zmagujejo, kaj še-le učiteljski trpini. — Deželni glavar je priznava neznosne draginjske raz-mere vpošteval težavno stališče učiteljstva ter zagotovil, da bo razmerno finančni moči dežele skušal čimpreje ustreči prošnji »Slomškove zveze«.

Usposobljenostne preizkušnje za ljudske in za meščanske šole v jesenskem terminu 1915 se prično na c. kr. moškem in ženskem učiteljskem v Ljubljani v petek, dne 12. novembra, ob osmih. Pravilno opremljene prošnje za pripust k preizkušnji je po šolskem vodstvu predložiti pravočasno c. kr. okraj-nemu šolskemu svetu tako, da bodo najkasneje v sredo, dne 3. novembra, v rokah izpraševalne komisije.

V vojni službi: Andrej Vilfan, nadučitelj v Šmartnem pod Šmarno goro; namestuje ga kot voditeljica gđčna. Marija Fajdiga. — Viktor Mihelič, naduč-

telj pri D. M. v Polju; nadomestuje ga gdčna. Avgusta Erbežnik.

† **Franc Germič.** Dne 27. septembra je v Celovcu umrl Franc Germič, c. kr. vadniški učitelj v pok., starosta celovških Slovencev. Dosegel je lepo starost 90 let.

Odlikovanje. Nadučitelj Fr. Práprotnik v Mozirju na Štajerskem je prejel častno kolajno za 40 letno uspešno delovanje v učiteljski službi.

Zaslužni križec. Učitelj meščanske šole v Celju in nadporočnik v rezervi Franc Stindl je odlikovan z vojaškim zaslužnim križcem z vojnim okraskom.

»Šolsko leto končal v Sibiru«. Nedavno je došla dopisnica g. nadučitelja Silvestra. Pisal jo je uprav 15. julija iz Kajnska, ko se pri nas zaključuje šolsko leto; zato pravi: »Šolsko leto 1914/15 sem torej zaključil danes v Sibiru. Slava Bogu za vse! — »Učil sem« malo, a naučil sem se mnogo, mnogo. Če mi Bog dá zdravje, obrnem vse v prid mladini in domovini. — Večina Slovencev je odšla od tu, menda v Taro ob Irliču. Izmed Slovencev bom menda ostal sam. V oficirski partiji so seveda še štirje rojaki, med njimi g. Kadunc in nadučitelj Gabrovšek iz Spodnje Idrije. Vam in slovenskemu ljudstvu vdani nadučitelj Silvester.«

Bojišče. Na severnem bojišču je bil ranjen rez. častnik Albert Vedernjak,

strokovni učitelj na Grmu. — V Cremoni na Italijanskem se nahaja učitelj Bandel od Sv. Martina na Kojskem. — Padel je ob Dnjestru zaveden katoliški učitelj Vekoslav Brajan, doma iz Spinčičev v Istri. — V vojaški bolnišnici v Lvovu je umrl na legarju Gustav Svetlin, učitelj iz Konjic na Štajerskem. — V laškem ujetništvu v Cremoni se nahaja poleg zadnjič imenovanih tudi nadučitelj iz Medane Zorzut Anton. — Padel je na italijanskem bojišču učitelj Emil Zeilhofer, doma iz Poljčan na Štajerskem.

Nov dekliški licej v Trstu. 14. oktobra je bil otvorjen občinski dekliški licej v Trstu, in sicer v poslopju občinske šole v ulici S. Anastasio. Odpravljena sta pa dosedanja dva dekliška liceja z vsemi pripravljalnimi tečaji. Novemu zavodu se pridruži tudi pet pripravljalnih in dva izpopolnilna tečaja za učiteljske kandidatinje. Poleg dekliških dosedanjih licejev je vlada razpustila tudi komunalne gimnazije in realke; namesto dosedanjih je pa otvorila 4. oktobra na Acquedottu nov realčni zavod, pri Sv. Jakobu pa novo gimnazijo. Učiteljsko osebje je nastavljeno le provizorično in so službe razpisane. — Vlada je sedaj s krepko roko posegla vmes, da razdere bivša gnezdišča iredentizma.

Stalna pokojnina je dovoljena nadučitelju v Hrušici Ivanu Lokar.

Vzgoja.

Pojdimo v šolo nebeškega Učenika! Da boš imel kaj trajnega uspeha pri vzgojnem delu, si moraš predvsem ohraniti avtoriteto, obenem pa pridobiti zaupanje svojih gojencev. Če izgubiš avtoriteto, potem učenci tvojih naukov in opominov ne bodo sprejeli z onim spoštovanjem in z ono resnostjo, ki je za vzgojne cilje neobhodno potrebna. Marsikaj boš potem govoril zastonj, stenam in vetru. Ako si pa hočeš avtoriteto utrditi s pretirano strogostjo, s tem, da zbujaš strah in bojazen, ako avtoriteta ni ožarjena z milobo, sočuvstvom in prijaznostjo, potem ne boš

imel zaupanja, potem bo tudi vzgojni vpliv jako dvomljiv. Kardinal James Gibbons piše v svoji knjigi »Ambassador of Christ« (»Der Gesandte Christi«) tako točno in resnično: »To moramo končno vsi priznati, da je oni vzor vzgojitelja, ki pri vzgoji združuje lastnosti očeta in matere. Vzgojitelj mora vsak čas varovati ugled očeta, še bolj pa naj iz njegovega govorjenja in dejanja odseva ljubezen matere, kajti kdor si pridobi srce, ta je tudi gospodar volje.«

Kako čudovito je znal spajati naš božji Učenik ti dve lastnosti, in sicer ob vsaki priliki! Kjer se je prikazal, kamor

je šel, povsod je nastopil kakor tisti, ki ima moč, ki ne spusti povodcev iz rok, ki z vso svojo zunanostjo zbuja in zahteva spoštovanje. Avtoriteto razodeva njegov obraz, njegove kretnje, avtoriteta izhaja iz njegovih premišljenih in izbranih besedi; vendar pa taka avtoriteta, ki ne odbija, ki se ne zameri, marveč pridobiva, vabi, vleče, in sicer s pomočjo veličastne miline, skromne preprostosti, ljubeznive dobrotljivosti in sočuvstvovanja. Tako se je obnašal Jezus do ljudstva, tak je njegov vzgojni nastop tudi v krogu apostolov.

Za zgled si oglejmo oni prizor, ki ga navaja evangelist Marka 10. 35 squ., kjer nastopita Cebedejeva sinova Jakob in Janez pred Jezusom in rečeta: »Učenik, hočeva, da nam stóri, kar bova prosila.« On pa jima je rekel: »Kaj hočeta, da naj vama storim?« In sta rekla: »Daj nama, da sediva eden na tvoji desnici in eden na tvoji levici v tvojem veličastvu.« V teh besedah sta izražala pač neko častihlepnost, dasi tudi veliko zapiranje v Gospoda in v njegovo dobrotljivost. Vidi se, da sta napačno pojmovala poslanstvo božjega Zveličarja. Umestno in potrebno je, da jih Jezus temeljito in resno opozori in pouči. Opo-min, ki je prišel iz ust božjega Učenika, je bil obenem krepak in dostojanstven, hkrati pa tudi poln obzirnosti in ljubezni.

Četudi sta Jakob in Janez bila Jezusu izredno vdana, četudi se mu je Janez vsled svoje deviške čistosti posebno prikupil, vendar si je Zveličar tudi v tem slučaju zavaroval očetno pravico: da sme karati. Rekel jima je: »Sedeti na moji desnici ali levici, ni moje — vama dati, ampak katerim je pripravljeno.« Cebedejeva sinova sta govorila po človeško, sta govorila v svetnem oziru. Jezus pa jasno in brez ovinkov izpove: Od Boga je odvisno. Tu se ne odločuje naklonjenost in prijateljstvo, ne človeški oziri, marveč Bog po svoji vsevedni in pravični razsodnosti. Da ne bi se tudi drugi apostoli spozabili in da bi se jih ne polotila nevarna častihlepnost, zakliče vsem skupaj čudovito kratko in poudarno, kakor mojster in učenik: »Kdorkoli hoče med vami večji biti, bodi vaš služabnik! In kdorkoli

hoče biti med vami prvi, bodi vseh hlapec.« (Mark. 10. 42, 43.)

Da je Jezus s svojim odgovorom napravil vtis, da je apostola pridobil za svoje besede, je ravnal z njima s prizanesljivo obzirnostjo, z ljubeznivim utemeljevanjem. Ko sta izrekla svojo prošnjo, jih ne osmeši, jih ne zavrne rezko in brezčutno, se ne čuti užaljenega, da se sploh drzneta kaj takega ziniti, ampak je lepo miren, ju skuša napeljati, da bi sama pomislila, kako drzno prošnja sta izrekla. Najprej jima reče: »Ne ve-sta, kaj prosita.« S tem jih je sicer Jezus že zavrnil, vendar pa tudi opravičil. Prošnje ne more odobravati, napaka pa ni v volji apostolov, ampak v pomanjkanju spoznanja. Zato jima Jezus polagoma navede vzroke, zakaj prošnja ni upravičena. — In ko zakliče vsem kakor v svarilo, naj se varujejo častihlepnosti in naj se smatra vsak kot hlapec drugih, jim takoj omili ostrost tega izreka s tem, da pokaže sam nase, rekoč: »Zakaj tudi Sin človekov ni prišel, da bi se mu streglo, temveč da bi stregel in dal svoje življenje v odrešilo za njih veliko.«

Tako združuje božji Učenik avtoriteto, ki te z njo očara, pa svojo ljubezen, ki te z njo pridobi. Kako koristno bi bilo, ako bi se vsak vzgojitelj večkrat ozrl v to ogledalo božjega Mojstra, da bi spoznal, kaj mu še manjka, ali česa bi se moral otresti. Skrivnost vzgójnega uspeha je v tem, da se skušamo približati in po možnosti zenačiti z božjim Vzgojiteljem.

Policijska ura za mladino. Včasih je bila navada, da smo morali otroci tudi ob poletnih večerih, četudi smo bili sredi zabavne in vesele, nedolžne igre, takoj odnehati in se podati domov, kakor hitro se je oglasil večerni zvon. »V hišo molit!« je velel očetov strogi ukaz, če se je kdo izmed mladih še obotavljal ali mudil kje zunaj. Marsikje se še točno drže te lepe navade, v kolikor seveda dopuščajo razmere. Potrebno bi bilo to še prav posebno po mestih, da se ne bi nepoklicana mladina potikala v poznih urah po mestnih ulicah. Med velikimi mesti v Nemčiji je Nürnberg prvi uvidel, da je treba mladino zavarovati pred

nevarnim vplivom nočnega pouličnega življenja. Ondotni magistrat je izdal ukaz, ki prepoveduje, da bi smeli učenci

in učenke hoditi po ulicah, ko nastopi večerni mrak. Enako naredbo je sklenil tudi občinski svet v Bambergu.

Raznošerosi.

Slovenske čitanke za srednje šole bodo še v rabi, dokler se ne sestavijo in natisnejo nove. Dež. šolski svet kranjski je to nalogo poveril posebnemu proforskemu odboru. V ta odbor so izvoljeni: dež. šol. nadzornik dr. Bezjak, prof. Grafenauer in prof. dr. Breznik. Založba novih čitank, ki se že prirejajo, se je ponudila »Družbi sv. Mohorja«, ki je pa delo odklonila, ker ji manjka (radi vojne) potrebnega osebja. Ker je čas za ureditev omejen, bo treba delo najbrž razdeliti.

ABC-šola za odrasle. V šentpeterski vojašnici v Ljubljani imajo že dalj časa tečaj za odrasle analfabete. Udeležuje se ga 50 starejših in manjših »šolarjev« — večinoma iz Istre. Poučujeta enoletna prostovoljca - učitelja Šepić in Jurčić.

Nobene nove šolske knjige baje ni potrdilo in vpeljalo letos avstrijsko naučno ministrstvo, da se tako obvarujejo starši šoloobiskujočih otrok prevelikih stroškov pri nabavi šolskih knjig.

Realka v Idriji. Deželni odbor kranjski je predlagal naučnemu ministrstvu, da naj se idrijska realka razširi na osem razredov in da se prevzame v učni načrt tudi latinščina kot obvezni, grščina pa kot neobvezni predmet.

Moška pripravnica v Sarajevu se prestavi za šolsko leto 1915/16 v Der-vento.

V lopj celovškega učiteljišča name-ravajo vzdati spominsko ploščo gojencu III. letnika, Hermanu Tomiču, ki je padel na bojišču.

Preosnova turškega vseučilišča v Carigradu. Turška vlada je sklenila, da se preustroji mohamedansko vseučilišče v Carigradu. V ta namen je poklicala več profesorjev z nemških visokih šol na carigradsko univerzo. Tudi znani Slovenec dr. Boris Zarnik (rodom Ljubljančan), ki je sedaj deloval kot izredni profesor naravoslovja na vseučilišču v

Würzburgu, je sprejel povabilo za rednega profesorja na carigradskem vsučilišču.

Delavnost učiteljev in mladine. Nemški cesar je iz glavnega stana brzojavil naučnemu ministrstvu, da je k tako sijajnemu uspehu III. vojne posojila (doslej je velikansko vsoto čez 12 milijard) mnogo pripomogla delavnost učiteljstva in mladine.

† **P. Luis Coloma.** Dne 10. junija t. l. je zatisnil oči v redovni hiši v Madridu sloveči pisatelj jezuit P. Luis Coloma y Roldán. Pol ure je trajal smrtni boj. Nato je stisnil molek, vzdihnil: O moj Jezus! ter za vedno zaspal.

Coloma je stopil v jezuitski red kot 23letni sodnijski pristav leta 1874. Poprej je bil mornariški kadet ter je do-dobra poznal družabno življenje v Sevili in Madridu. Te izkušnje je potem po desetletnem šolanju v askezi, bogo- in modroslovju bogato izrabil v življenju in v pastirstvu, na prižnici, v časopisju in v romanih. Svetovno slavo si je pridobil s svojimi »Pequeñeces« (malenkosti) leta 1890. Prevod te znamenite knjige nam bo oskrbela Leonova družba v Ljubljani.

Zavod »Germanicum - Hungaricum« v Rimu, ki je bil ob izbruhu italijanske vojske zatvorjen, nadaljuje svoje delo v Inomostu — za bodoče učno leto.

Nemščina v ogrskih šolah. Naučno ministrstvo je izpremenilo načrt za srednje šole na Ogrskem. Vsak absolvent kakšne srednje šole bo moral znati nemški. Namesto telovadbe se uvede vojaška izobrazba.

Slavni profesor Röntgen je praznoval nedavno 70 letnico rojstva. Nemški cesar ga je odlikoval z železnim križcem ter mu obenem poslal iskreno častitko.

Gen. polkovnik Konrad pl. Hötzen-dorf je vsled sklepa proforskega zbora imenovan za častnega doktorja nemškega vseučilišča v Pragi.

Smrt tega izbornega talenta je bila seveda za Madrid velik dogodek. Kralj sam, papežev poslanik, škofje, člani visokega plemstva, učenjaki in umetniki so se oglasili ob smrti v rezidenci jezuitov, da so izrazili svoje sožalje. Došle so cele skladovnice sožalnih brzojavk in pisem.

Vojaški pouk na ogrskih srednjih šolah. Na Ogrskem so v srednjih šolah mesto telovadbe že uvedli nekak vojaški pouk, ki se omejuje zdaj na vojaške pohodne vaje, pozneje se bodo učili tudi vojnih vaj in streljanja. Učence urijo zdaj še profesorji, bivši vojaki. Po vojski bodo pouk prevzeli častniki in podčastniki pod nadzorstvom honvednih oblasti.

Brez posluha. Nekje na Zgor. Avstrijskem pride k prebiranju za vojsko mladenič s šolskim spričevalom v roki. »Kaj pa imaš tukaj?« ga vprašajo pri komisiji. — »Slabo slišim, saj je zapisano v spričevalu.« Zdravnik pogleda na papir; smeh ga lomi, da se ne more zdržati in se na ves glas zakrohoče. Mladenič je namreč imel v spričevalu pri rubriki »Petje« zapisano opazko: »Nima posluha.« Končni sklep komisije: Potrjen — brez napake!

Masaryk odstavljen. V seji disciplinarnega sveta proforskega zbora na češkem vseučilišču v Pragi se je soglasno sklenilo, da izgubi dr. T. G. Masaryk, profesor filozofije, svoje proforsko mesto, ker se je odstranil, ne da bi se opravičil, in že nad eno leto ni izvrševal svojega poklica. Sklep se je predložil naučnemu ministru.

Mornariško akademijo v Pulju bo obiskoval sinko našega tovariša mestnega nadučitelja g. Josipa Cepudra, ki mu je podeljena deželna mornariška ustanova adm. Ant. Haus-a.

Slovenski rojak — privatni docent na Dunaju. G. dr. Leonid Pitamic, c. kr. ministerialni koncipist v ministrskem predsedstvu na Dunaju, je imenovan za privatnega docenta za avstrijsko državno pravo na dunajskem vseučilišču. Dr. Pitamic je goriški Slovenec, rodом iz Volč pri Tolminu, sin bivšega odvetnika in slovenskega prvoboritelja v Postojni, dr. Pitamica. Vzlic svoji mladosti (fizpolnil ni še 30. leta) je po svojih raz-

iskovanjih in študijah že dobro znan. Njegovo najnovejše delo »Sodelovanje parlamenta pri mednarodnih pogodbah v Avstriji« je zbudilo veliko pozornost. Imenovanje Slovenca na nemški univerzi pomeni vsekako lepo priznanje njegovih izrednih znanstvenih vrlin.

Veliki zgodovinski dogodki. Odkar smo zadnjikrat poslali »Slov. Učitelja« med svet, je svetovna zgodovina za veliko izrednih dogodkov bogatejša. Kaj se je vsega nadejal nezvesti Italijan! Naša bramba ob soških bregovih je trdna kot skala, tirolski junaki se ne ganejo s svojih postojank in ne puste, da bi italijanske čete pogazile njih ljubljena tirolska domovja. — Kar se pa dogaja na ruskih bojiščih, je pa nadvse presenetljivo. Uspehi naših zaveznih čet so presenetili nas, ki se vojskujemo samo oddaleč v časopisju ter pomagamo samo z orožjem molitve in priprošnje, presenetili pa osobito ruske vojskovodje, rusko vojsko, rusko javnost. Zamislimo se zopet v one za nas ne posebno prijetne ure, ko je ruski car sam ponosno korakal po našem Przemyslu in slavil prodiranje ruskega pravoslavja. Zdaj pa! Vse je zopet izgubil, izgubil pa poleg tega Rusko-Poljsko, z njo sila rodovitne pokrajine in pa štirinajst močnih, deloma najmočnejših trdnjav, med njimi Varšavo, Ivangorod, Novo-Georgijevsk, Brest-Litovsk, Osovijec, Kovno, Luck itd. — To ni samo naključje, to ni zgolj manever, kakor so nekateri, ki jim novice o naših uspehih nič kaj ne diše, trobili, marveč to je uspeh naših složnih in junaških armad in njih spretnega vodstva in pa v prvi vrsti uspeh božje pomoči in blagoslova. Naj bi isto božje varstvo spremljalo naše vojščake v brambi zoper izneverjenega bivšega zaveznika in zoper vse sovražnike!

Zelo primeren klic naučnega ministra. Naučno ministrstvo je nedavno izdalo na deželne šolske svete primerno svarilo. Ministrstvo pravi, da so naše srednje šole, gimnazije in realke, prenapolnjene; iz njih dobivamo preveč ljudi, za katere ni kruha, nasprotno pa manjka strokovno izšolanih ljudi v praktičnih poklicih. V šolskem letu 1913/14 smo imeli 517 gimnazij in realk z 154.882 učenci in 5871 gimnazistkami. Število

zavodov in učencev se je v zadnjih tridesetih letih podvojilo, kar pa ne ustreza kulturnim in gospodarskim razmeram. Od 20.000 gimnazijcev in 10.000 realcev v 1. razredu naredi vsako leto maturo samo kakih 7500 gimnazijcev in okoli 4000 realcev, ki potem silijo na visoko šolo ali v poklice, za katere se zahteva srednješolska izobrazba. Prav zelo bi se motil, kdor bi mislil, da bodo državni in nedržavni uradi stalno rabili vedno več osebja. Ravno nasprotno. Število uradništva se bo omejilo. Po vojski bo veliko dela uprav v onih poklicih, ki zanje ni treba visoke ali srednje šole. Zato ministrstvo pozivlje vse poklicane kroge, naj navajajo mladino bolj v one šole, ki nudijo praktično strokovno izobrazbo. — Toda pri nas bi rekli: Imeti jih je treba. Davno bi bili že morali priti Slovenci do tega, na kar nas zdaj ministr-

stvo opozarja. Gimnazijcev in realcev, ki so čakali na službe, smo imeli pred vojno preveč, raznih vrst strojnikov pa premalo. Za naše obrate smo morali s težavo dobivati strojnike in boljše delavce iz tujine. Ti so dobro plačani, za delo med našim ljudstvom pa malo sposobni, ker se nočejo naučiti našega jezika. Predvsem nam je potrebna večja zidarska šola. Milijone kron so pretekla leta izvlekli Lahi iz Avstrije in v zahvalo nam sedaj pošiljajo čez mejo milijone krogel. Prav sedaj je čas, da neha biti Slovenec temu tujcu sluga. Naši mladeniči so toliko prebrisane glave, da se bodo tudi finega zidarstva kmalu naučili. Obrtna šola v Ljubljani v tem oziru ne zadostuje. Tudi slovenskih zidarjev z Goriškega ni dovolj. Ustanovi naj se večja zidarska šola kje na Gorenjskem! Po »Gorenjcu«.

Slovstvo in glasba.

Učiteljski žepni zapisnik, V. letnik, izide te dni. Ta naš koledarček se je učiteljstvu tako zelo prikupil, da je vsako leto razprodan. Novi letnik se odlikuje poleg imenika šolskih oblastev in učiteljstva po bogati, zanimivi vsebini. (Koledar, kolkovina, osebni davek, vojaška taksa, status stalnega in pregled provizoričnega učiteljstva, šolske počitnice itd.) Zanimal bo gotovo podrobni statistični pregled šol, učiteljstva in učencev, še bolj pa zaznamek učiteljev-vojakov. Knjižica je prirejena s katalogom za učence ali s praznimi listi. Priporočamo toplo. Tovariši in tovarišice! Naročite takoj potrebno število izvodov. Pošljite koledar učiteljem na bojišče!

Svetovne vojske 18. sešitek ima opis vojne z Italijo ter več zanimivih črtic in podrobnih opisov. Naroča se v Kat. bukvarni v Ljubljani.

Besedni zaklad z nemško-slovenskim slovarčkom k I., II. in III. delu dr. K. Tumlrirzeve jezikovne vadnice. Sestavil učitelj Andrej Rapè. Cena: I. del 23 strani — 20 v; II. del 61 str. — 40 v; III. del 85 str. — 50 v. V založbi F. Tempsky na Dunaju IV.

Slovarčki izpopolnjujejo in dopolnju-

jejo znane in močno razširjene Tumlrirzeve nemške slovnice, namenjene nemškimi ljudskim šolam. Sestavljeni so zelo vestno ter bodo učiteljstvu in učencem bistveno olajševali trud in učenje. — Tumlrirz, Deutsches Sprachbuch für nichtdeutsche Volksschulen, Wien, Verlag von Fr. Tempsky — stane v pol platnu I. del 80 v, II. del K 1-20, III. del K 1-80.

Izobraževalna knjižnica. III. zvezek. Kranj 1915. Založba »Tisk. društva« v Kranju. Vsebina: Beli vrabec. Iz Letopisov ljubljanskih jezuitov. Pred 100 leti. Farovška Loka pod Kranjem.

Der gesamte erste Religionsunterricht. Ein Lernbüchlein für die Unterstufe der Volksschule... Herausgegeben von J. Schiffels. Mit 35 Bildern. 7. & 8. verbesserte Auflage. Freiburg & Wien 1915. Herdersche Verlagsbuchhandlung. Kart. 50 Pf.

Podlaga kršč. nauku, ki ga vsebuje knjižica, so zgodbe sv. pisma. Slike so povzete večinoma iz Herderjeve biblične zbirke. Tvarina je omejena do najpotrebnejšega. Knjižica je sestavljena za prve tri letnike in v isti smeri, kakor Pichlerjev »Kath. Religionsbüchlein«.

